

МАНІПУЛЮВАННЯ ІСТОРИЧНИМИ ФАКТАМИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ВИПРАВДАННЯ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Мар'яна Миколаївна САРАПІЙ,

аспірантка Запорізького
національного університету
<https://orcid.org/0000-0002-5567-0920>

MANIPULATION OF HISTORICAL FACTS AS AN ELEMENT OF JUSTIFICATION OF RUSSIA'S MILITARY AGGRESSION AGAINST UKRAINE

The study describes the manipulation potential of twisting historical facts as an element of justifying Russia's aggression against Ukraine. To illustrate, the speech of president-dictator Putin on February 24, 2022, where he announces the beginning of a full-scale war against Ukraine, is taken. The study reveals the dominant distorted facts of the period of the Russian-Ukrainian war, which can also function in the domestic information space, but first of all they are a tool of the Russian information war aimed at the residents of the Russian Federation in order to justify the attack on Ukraine.

24 лютого 2022 року почалося повномасштабне вторгнення російської армії на територію України. Почалася нова, більш жорстка й жорстока фаза російсько-української війни, яка триває з 2014 року від анексії півострова Крим. Тоді, як і тепер, російська влада та їхні державні медіа виправдовують свої вчинки шляхом пояснення росіянам причинно-наслідкових зв'язків своїх дій. У теорії реалізації смислових та інформаційних воєн ця маніпуляція називається “підміна історичних фактів”, “викривлення розуміння історії” або взагалі “брехнею”. Політологічний енциклопедичний словник термін “маніпулювання масовою свідомістю” визначає як “програмування думок і прагнень людей, їхніх настроїв і психічного стану з метою забезпечення такої поведінки, яка необхідна групі власників засобів маніпуляції” [1].

Маніпулювання історичними фактами необхідно інтерпретувати як “загрозу впливу неякісної інформації (недостовірної, фальшивої, дезінформації) на особистість, суспільство, державу”, що є загрозою інформаційній безпеці країні [2, с. 100]. Погодимось із думкою, що “маніпуляція минулим, виокремлення історичного контексту тих чи інших подій, фактів, що влаштовують ту чи іншу політичну силу, становлять загрозу громадянському суспільству і де-стабілізують країну не менше, а може й більше ніж економічні та політичні кризи...” [3]. Мета нашого дослідження – окреслити найбільш популярні маніпуляції історичними фактами, що функціонують у виступах диктатора-путіна (станом на 2023 рік).

Представники різних інституцій – від офіційних заяв до художньої літератури та кінематографу – країни-агресорки тривалий час поширювали власне бачення історії України в український інформаційний простір. Зауважимо, лише після 2014 року в Україні стали масово контролювати мас-медійні потоки. Так, наприклад, у 2016 році в Україні під заборонаю вже було загалом 42 російські телевізійні канали [4]. Паралельно уряд рф готував власне

населення до великої війни. “В умовах інформаційних воєн найбільш важливими аспектами пропаганди є питання створення недостовірної інформації та управління нею. Щоб протидіяти негативній пропаганді і маніпулюванню, потрібно розуміти, як протікають процеси безструктурного управління в суспільстві, знати методи опрацювання інформації для пошуку і відбору достовірних даних та методи протидії негативним формам інформаційного впливу на суспільство” [2, с.100-101]. Так, росіяни не називають війну, що зараз триває, війною, а використовують словосполучення “спеціальна воєнна операція (СВО)”. У той час, як підрозділи російської армії проривали кордони України, диктатор путін звернувся до населення росії із промовою про початок “СВО”, в якій яскраво подано майже всі популярні перевернуті історичні факти. Під поняттям “перевернуті історичні факти” розуміємо фрагментарне бачення, епізодичне розкриття події чи заміщення факту вигадкою.

На платформі YouTube на каналі “Pupia news”, викладене повне відео того зловісного звернення (<http://surl.li/ntiwo>). Майже вся промова президента рф складається з елементів антиукраїнської пропаганди, яка вже 10 років масово заповнила екрани росіян, їхні “страшилки” про так званих “бандерівців” та “нациків”. Звернемо увагу на те, як диктатор маніпулює історичними фактами та перевертує їх.

На дванадцятій хвилині путін каже про те, що в 1940 році і на початку 1941 радянський союз “всіма силами” намагався запобігти чи відтягнути початок Другої світової війни. При тому ж він “забув” чи не захотів згадати про пакт Молотова-Ріббентропа, який був підписаний між СРСР і нацистською Німеччиною ще в 1939 році, що і стало поштовхом до початку Другої світової війни, адже означав по суті розподіл Польщі [5]. У цьому виступі згадується, що територія України – це їхня історична територія. Українська держава, з територіями, які є зараз у нашому складі, ніколи не була територією росії. Якщо брати до уваги сьогоденні кордони України, то експансія московського князівства на наші землі почалася у XV-XVI сторіччях. До того ж Київська Русь, а після неї Київське князівство були окремими державними утвореннями, які мають більшу протяжність у часі історії, аніж московія.

Далі в промові йдеться про те, що у 2014 році в Україні стався нібито державний переворот і путін каже про те, що виборні процеси в нашій державі є “декоративними”, таким чином підкреслюючи, на їхню думку, не легітимність української влади. Це також свідома маніпуляція. В 2013-2014 роках українці повстали проти режиму тодішнього президента Януковича та на масових протестах засвідчили те, що обрали для себе шлях у Євросоюз. Коли ж Віктор Янукович втік у ту ж таки росію, у 2014 році було проведено демократичні вибори, де народ України обрав президентом Петра Порошенка. Якого, до речі, президентом визнав не тільки народ України, а й увесь цивілізований світ.

Також президент росії каже про те, що вони 8 років робили все, аби “мирно” вирішити ситуацію, а українці нібито пручалися. Путін у своїй промові не згадав Іловайськ і Дебальцево, не згадав і те, як терорист Гіркін воював на Донеччині за сили сепаратистів. І не сказав про те, що ті ж таки антиукраїнські сили очолювали росіяни і воювали вони російською зброєю.

Він каже і про те, що при створенні СРСР і після Другої світової війни українців ніхто не питав, як вони хочуть облаштувати своє життя. Тут путін маніпулює і підмінює поняття. Після розпаду “Союзу” українці свій вибір зробили. У 1991 році було проведено Всеукраїнський референдум, на якому більше 90% українців проголосували “за” проголошення незалежності України. Саме завдяки голосу громади Україна вийшла зі складу СРСР та фактично утворила, а точніше відродила свою державність.

Після цього путін каже, що кримці зробили свій вільний вибір “бути зі своєю історичною батьківщиною, тобто з росією”. Це знову таки маніпуляція. Росія ніколи не була історичною батьківщиною Криму. Півострів відійшов до росії в кінці XVIII сторіччя, коли йшлася тотальна експансія російської імперії на південь, про що постійно говорить історик Сергій Громенко (<http://surl.li/ntjjq>). До того ж на півострові панував Кримський ханат та проживали місцеві корінні народи, які не були росіянами.

Промова путіна є інструментом російської інформаційної війни, яка спрямована на мешканців рф з метою виправдання російського нападу на Україну. Цей інформаційний потік може поширюватися в український інформаційний простір через інформаційні потреби проросійського населення України. Журналіст Володимир Золкін через інтерв'ю із засудженими за зраду особами, які усвідомлено співпрацюють із окупаційною владою рф на шкоду власній країні, залишаючись громадянами України, засвідчує ефективність дії використаних аналізованих маніпуляцій. Тому вкрай важливо підвищувати рівень інформування населення України, одночасно працюючи над розвитком критичного мислення та медіаграмотності на різних рівнях – від розпізнавання маніпуляцій до формування світоглядних бар'єрів.

Список використаних джерел:

1. Маніпуляція політична. *Політологічний енциклопедичний словник*. За ред. М. П. Требіна. Харків :Право, 2015. 816 с.
2. Гібридна війна і журналістика. Проблеми інформаційної безпеки : навчальний посібник / за заг. ред. В. О. Жадька ; ред.-упор. : О. І. Харитоненко, Ю. С. Полтавець. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 356 с.
3. Лист-застереження українських істориків з приводу планів зведення Меморіального центру Голокосту “Бабин Яр”. URL: <http://prostir.museum/-ua/post/39104/> (дата звернення 28.11.2023).
4. Комарова О. Чи порятує інформпростір України заборона російських телеканалів? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/27621119.html> (дата звернення 26.11.2023).
5. 1939 – підписано пакт Молотова-Ріббентропа. Сайт Українського інституту національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/serpen/23/1939-pidpysao-pakt-molotova-ribbentropa> (дата звернення 25.11.2023).